

**PRZEWODNIK I PROGRAM NAUCZANIA PRZEDMIOTU FAKULTATYWNEGO
NA WYDZIALE LEKARSKIM I
dla STUDENTÓW V ROKU STUDIÓW**

1. NAZWA PRZEDMIOTU Ból w chorobach przewlekłych- jak skutecznie pomóc choremu

2. NAZWA JEDNOSTKI (jednostek) realizującej przedmiot:

Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej

3. Adres jednostki odpowiedzialnej za dydaktykę:

<ul style="list-style-type: none">
• Adres: os. Rusa 55, 61-245 Poznań
• Tel. /Fax: 61 8738-303
• Strona www: www.kmp.ump.edu.pl
• E-mail: kwat@tobis.pl; karinap@ump.edu.pl
--

4. Kierownik jednostki:

<ul style="list-style-type: none">
• Prof. dr hab. Katarzyna Wieczorowska-Tobis
--

5. Osoba zaliczająca przedmiot w E-indeksie z dostępem do platformy WISUS

<ul style="list-style-type: none">
• Dr n. med. Aleksandra Kotlińska- Lemieszek
--

6. Osoba odpowiedzialna za dydaktykę na Wydziale Lekarskim I z dostępem do platformy WISUS (listy studentów) (koordynator przedmiotu) :

<ul style="list-style-type: none">
• Nazwisko imię: dr n. med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek
• Tel. kontaktowy: 61 8738-303
• Możliwość kontaktu - konsultacje (dni, godz., miejsce): środa godz. 13.00-14.00; Hospicjum Palium, os. Rusa 55
• E-mail: alemieszek@op.pl
• Osoba zastępująca: dr n. med. Lidia Gorzelińska
• Kontakt: l.gorzelinska@op.pl
---

7. Miejsce przedmiotu w programie studiów:

Rok: V

Semestr: 9,10

8. Liczba godzin ogółem : 15   liczba pkt. ECTS: 1

Jednostki uczestniczące w nauczaniu przedmiotu	Semestr zimowy/letni liczba godzin		
	Ć	kategoria	S
Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej			15
Razem:15			

9. Tematyka poszczególnych ćwiczeń i seminariów

Ćwiczenia - Semestr zimowy/letni			
Tematyka ćwiczeń		Osoba odpowiedzialna	SALA
Ćwiczenie 1.			
Ćwiczenie 2.			
Ćwiczenie 3.			

Seminaria - Semestr zimowy/letni			
Tematyka seminariów		Imię i nazwisko osoby prowadzącej zajęcia	SALA
Seminarium 1.	Diagnozowanie bólu. Rola prawidłowej komunikacji i właściwego monitorowania leczenia ('48-hours after call')- pytania i odpowiedzi. Czy każdemu choremu można pomóc? Kiedy ból jest trudny do leczenia.	Dr n.med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek/ Dr n.med. Lidia Gorzelińska/ Dr n.med. Ewa Deskur-Śmielecka	Sala seminaryjna nr 1

	<p>Bóle przewlekłe. Przegląd metod leczenia bólu. Bóle neuropatyczne- kiedy uszkodzone są drogi przewodzenia bólu. Bóle epizodyczne, przebijające (tzw. „przełomy bólowe”), incydentalne i proceduralne. Czy „bólowi trudnemu” można zapobiec? Postępowanie u chorego z nieuśmierzonym bólem- aspekty kliniczne i etyczne. Przypadki chorych. Trudne decyzje kliniczne.</p>		
Seminarium 2.	<p>Leczenie bólu u pacjentów w szczególnych sytuacjach klinicznych.</p> <p>Pacjent starszy, z zaburzeniami połykania, z niewydolnością nerek i wątroby. Ból jako stan nagły. Czy możliwe jest skuteczne i bezpieczne leczenie? Gdzie szukać informacji i wskazówek jak leczyć chorego. Rekomendacje oparte na Evidence Based Medicine oraz praktyce klinicznej.</p>	<p>Dr n.med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek/ Dr n.med. Lidia Gorzelińska/ Dr n.med. Ewa Deskur-Śmielecka</p>	<p>Sala seminaryjna nr 1</p>
Seminarium 3.	<p>Leki stosowane w leczeniu bólu silnego.</p> <p>Czy wszystkie opioidy są jednakowe- kiedy konieczna jest rotacja opioidów? Czy można łączyć opioidy? Czy są dostępne nowe leki przeciwbólowe? Sposoby poprawy analgezji. Zastosowanie niefarmakologicznych metod leczenia bólu. Przypadki chorych. Niebezpieczne, zagrażające życiu działania niepożądane i interakcje leków przeciwbólowych.</p>	<p>Dr n.med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek</p>	<p>Sala seminaryjna nr 1</p>

REGULAMIN ZAJĘĆ:

Studenci są zobowiązani do aktywnego udziału we wszystkich zajęciach. Odrabianie zajęć (w przypadku nieobecności spowodowanej ważną przyczyną) po uzgodnieniu z koordynatorem Fakultetu (drogą e-mailową). Podstawą zaliczenia fakultetu jest obecność i aktywny udział we wszystkich zajęciach oraz opracowanie przypadku pacjenta- zadanie w grupie.

PROGRAM ZAJĘĆ:

DZIEŃ I

5 godz.

Diagnozowanie bólu. Rola prawidłowej komunikacji i właściwego monitorowania leczenia ('48-hours after call')- pytania i odpowiedzi. Czy każdemu choremu można pomóc? Kiedy ból jest trudny do leczenia. Bóle przewlekłe. Przegląd metod leczenia bólu. Bóle neuropatyczne- kiedy uszkodzone są drogi przewodzenia bólu. Bóle epizodyczne, przebijające (tzw. „przełomy bólowe”), incydentalne i proceduralne. Czy „bólowi trudnemu” można zapobiec? Postępowanie u chorego z nieuśmierzonym bólem- aspekty kliniczne i etyczne. Przypadki chorych. Trudne decyzje kliniczne.

DZIEŃ II

5 godz.

Leczenie bólu u pacjentów w szczególnych sytuacjach klinicznych.

Pacjent starszy, zaburzeniami połykania, z niewydolnością nerek i wątroby. Ból jako stan naglący. Czy możliwe jest skuteczne i bezpieczne leczenie? Gdzie szukać informacji i wskazówek jak leczyć chorego. Rekomendacje oparte na Evidence Based Medicine oraz praktyce klinicznej. Wskazówki jak korzystać z literatury anglojęzycznej.

DZIEŃ III

5 godz.

Leki stosowane w leczeniu bólu silnego

Czy wszystkie opioidy są jednakowe- kiedy konieczna jest rotacja opioidów? Czy można łączyć opioidy? Czy są dostępne nowe leki przeciwbólowe? Sposoby poprawy analgezji. Zastosowanie nefarmakologicznych metod leczenia bólu. Przypadki chorych. Niebezpieczne, zagrażające życiu działania niepożądane i interakcje leków przeciwbólowych.

PROGRAM NAUCZANIA:

Wymagania wstępne: znajomość podstaw patofizjologii i farmakoterapii bólu

Przygotowanie do zajęć powtórzenie z zakresu wskazanego powyżej

Wymagania końcowe znajomość zasad klinicznej oceny bólu i efektów leczenia przeciwbólowego, wiedza na temat metod leczenia bólu, zasad stosowania skutecznej i bezpiecznej farmakoterapii bólu, umiejętność wyboru schematu (planu) leczenia i monitorowania efektu leczenia

10. Kryteria zaliczenia przedmiotu: zaliczenie, egzamin teoretyczny i praktyczny

Zaliczenie – kryterium zaliczenia obecność i aktywny udział we wszystkich zajęciach oraz opracowanie i przedstawienie przypadku pacjenta (zadanie w grupie).

11. Literatura:

Zalecana literatura:

Literatura podstawowa:

1. Interna Szczeklika. Podręcznik Chorób Wewnętrznych 2016. Wyd. Medycyna Praktyczna 2016
2. Chory na nowotwór. Kompendium leczenia bólu, red. M.Malec-Milewska, M.Krajnik, J.Wordliczek, Wyd. Medical Education 2013
3. Materiały dydaktyczne- Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej

Literatura uzupełniająca:

Palliative Care Formulary 5, red. R.Twycross, A.Wilcock 2015

12. SYLABUS (proszę wypełnić wszystkie pola w tabeli)

 <p style="text-align: center;">WYDZIAŁ LEKARSKI I</p>						
Nazwa kierunku	Lekarski	Poziom i tryb studiów	jednolite studia magisterskie	stacjonarne		
Nazwa przedmiotu	Ból w chorobach przewlekłych- jak skutecznie pomóc choremu	Punkty ECTS	1			
Jednostka realizująca, wydział	Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej					
Koordynator przedmiotu	dr n. med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek	Osoba zaliczająca	dr n. med. Aleksandra Kotlińska-Lemieszek			
Rodzaj przedmiotu	fakultatywny	Semestr 9,10	Rodzaj zajęć i liczba godzin	wykłady	Seminaria 15	ćwiczenia
Obszar nauczania	Przedmioty kliniczne					
Cel kształcenia	<p>Cele szczegółowe fakultetu obejmują:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zrozumienie przyczyn bólu i niepowodzeń w leczeniu bólu. 2. Poznanie zasad diagnozowania bólu (holistyczna ocena bólu, kwalifikacja zgodnie z patofizjologią). 3. Poznanie najważniejszych elementów właściwej komunikacji z chorym i jego opiekunami 4. Poznanie zasad planowania/ wyboru postępowania u chorego z bólem, włączając ból silny jako stan nagły oraz leczenie bólu w szczególnych sytuacjach klinicznych (u pacjenta starszego, w ciężkim stanie ogólnym, z zaburzeniami połykania, z niewydolnością nerek i wątroby). 5. Poznanie sposobu wyboru leków przeciwbólowych i dróg podawania oraz zasad zamiany i łączenia leków (opiodowych, nieopiodowych i tzw. ko-analgetyków). 6. Nauczenie zasad monitorowania leczenia przeciwbólowego 7. Nauczenie sposobów rozpoznania poważnych działań niepożądanych i interakcji leków przeciwbólowych. 8. Poznanie zasad postępowania u chorego z bólem opornym na leczenie (wybór metod niefarmakologicznego leczenia bólu) 					
Treści programowe	<p>Seminaria</p> <p>Diagnozowanie bólu. Rola prawidłowej komunikacji i właściwego monitorowania leczenia.</p> <p>Czy każdemu choremu można pomóc? Kiedy ból jest trudny do leczenia.</p> <p>Bóle przewlekłe.</p> <p>Przegląd metod leczenia bólu.</p> <p>Bóle neuropatyczne- kiedy uszkodzone są drogi przewodzenia bólu.</p> <p>Bóle epizodyczne, przebijające (tzw. „przełomy bólowe”), incydentalne i proceduralne.</p> <p>Postępowanie u chorego z nieuśmierzonym bólem- aspekty kliniczne i etyczne.</p> <p>Trudne decyzje kliniczne.</p> <p>Leczenie bólu u pacjentów w szczególnych sytuacjach klinicznych. Pacjent starszy, z zaburzeniami połykania, z niewydolnością nerek i wątroby.</p> <p>Ból jako stan nagły.</p>					

	<p>Czy możliwe jest skuteczne i bezpieczne leczenie? Gdzie szukać informacji i wskazówek jak leczyć chorego. Rekomendacje oparte na Evidence Based Medicine oraz praktyce klinicznej. Leki stosowane w leczeniu bólu silnego. Czy wszystkie opioidy są jednakowe- kiedy konieczna jest rotacja opioidów? Czy można łączyć opioidy? Czy są dostępne nowe leki przeciwbólowe? Sposoby poprawy analgezji. Zastosowanie nefarmakologicznych metod leczenia bólu. Niebezpieczne, zagrażające życiu działania niepożądane i interakcje leków przeciwbólowych. Omówienie przypadków klinicznych</p>					
	Ćwiczenia					
	Inne					
Formy i metody dydaktyczne	Prezentacje multimedialne	Dyskusje dydaktyczne	Analiza przypadków			
Forma i warunki zaliczenia	Obecność i aktywny udział w zajęciach	Opracowanie przypadku pacjenta z bólem przewlekłym- zadanie w grupie				
Literatura podstawowa	1.Interna Szczeklika. Podręcznik Chorób Wewnętrznych 2016. Wyd. Medycyna Praktyczna 2016	2.Chory na nowotwór. Kompendium leczenia bólu, red. M.Malec-Milewska, M.Krajnik, J.Wordliczek, Wyd. Medical Education 2013	3.Materiały dydaktyczne- Katedra i Klinika Medycyny Paliatywnej			
Literatura uzupełniająca	Palliative Care Formulary 5, red. R.Twycross, A.Wilcock 2015					

Numer efektu kształcenia	Efekty kształcenia	Odniesienie do kierunkowych efektów kształcenia
	WIEDZA (ZGODNIE ZE SZCZEGÓŁOWYMI EFEKTAMI KSZTAŁCENIA)	
E.W1.	charakteryzuje poszczególne grupy środków leczniczych;	C.W34.
E.W2.	zna główne mechanizmy działania leków oraz ich przemiany w ustroju zależne od wieku;	C.W35.
E.W3.	określa wpływ procesów chorobowych na metabolizm i eliminację leków;	C.W36.
E.W4.	zna podstawowe zasady farmakoterapii;	C.W37.
E.W5.	zna ważniejsze działania niepożądane leków, w tym wynikające z ich interakcji;	C.W38.
E.W6.	rozumie znaczenie komunikacji werbalnej i niewerbalnej w procesie komunikowania się z pacjentami oraz pojęcie zaufania w interakcji z pacjentem;	D.W4.
E.W7.	zna zasady leczenia bólu, w tym bólu nowotworowego i	E.W29.

	przewlekłego;	
	UMIEJĘTNOŚCI (ZGODNIE ZE SZCZEGÓŁOWYMI EFEKTAMI KSZTAŁCENIA)	
E.U1.	dobiera leki w odpowiednich dawkach w celu korygowania zjawisk patologicznych w ustroju i w poszczególnych narządach;	C.U14.
E.U2.	szacuje niebezpieczeństwo toksykologiczne w określonych grupach wiekowych oraz w stanach niewydolności wątroby i nerek, a także zapobiega zatruciom lekami;	C.U18.
E.U3.	uwzględnia w procesie postępowania terapeutycznego subiektywne potrzeby i oczekiwania pacjenta wynikające z uwarunkowań społeczno-kulturowych;	D.U1.
E.U4.	buduje atmosferę zaufania podczas całego procesu leczenia;	D.U4.
E.U5.	komunikuje się ze współpracownikami zespołu, udzielając konstruktywnej informacji zwrotnej i wsparcia;	D.U11.
E.U6.	przestrzega wzorców etycznych w działaniach zawodowych;	D.U12.
E.U7.	posiada zdolność rozpoznawania etycznych wymiarów decyzji medycznych i odróżniania aspektów faktualnych od normatywnych;	D.U13.
E.U8.	rozpoznaje własne ograniczenia, dokonuje samooceny deficytów i potrzeb edukacyjnych, planuje własną aktywność edukacyjną;	D.U16.
E.U9.	zna i rozumie podstawowe zasady farmakoterapii chorób ludzi w podeszłym wieku;	E.W10.
E.U10.	planuje postępowanie diagnostyczne, terapeutyczne i profilaktyczne;	E.U16.
E.U11.	przeprowadza analizę ewentualnych działań niepożądanych poszczególnych leków oraz interakcji między nimi;	E.U17.
E.U12.	proponuje indywidualizację obowiązujących wytycznych terapeutycznych oraz inne metody leczenia wobec nieskuteczności albo przeciwwskazań do terapii standardowej;	E.U18.
E.U13.	definiuje stany, w których czas dalszego trwania życia, stan funkcjonalny lub preferencje chorego ograniczają postępowanie zgodne z określonymi dla danej choroby wytycznymi;	E.U21.
	KOMPETENCJE SPOŁECZNE (ZGODNIE Z OGÓLNYMI EFEKTAMI KSZTAŁCENIA)	
	potrafi nawiązać i utrzymać głęboki i pełen szacunku kontakt z chorym	
	kieruje się dobrem chorego, stawiając je na pierwszym miejscu	
	przestrzega tajemnicy lekarskiej i praw pacjenta	
	posiada świadomość własnych ograniczeń i umiejętność stałego dokształcania się	
Nakład pracy studenta: - powtórzenie materiału z podstaw patofizjologii i farmakoterapii bólu -opracowanie przypadku pacjenta z bólem przewlekłym		Liczba godzin- 5
Data opracowania sylabusu: 04.07.2017	Osoba przygotowująca sylabus: Dr n. med. Aleksandra Kotlińska- Lemieszek	

13. Podpis osoby odpowiedzialnej za nauczanie przedmiotu lub koordynatora

14. Podpisy osób współodpowiedzialnych za nauczanie przedmiotu (w przypadku przedmiotów koordynowanych)

UWAGA: wszystkie tabele i ramki można powiększyć w zależności od potrzeb.